

Jef Geeraerts is uit de officiële literaire canon geschrapt, maar in de alternatieve canon van Stijn Van der Stockt krijgt hij wel een plaatsje.

Toeval bestaat niet. Toen mij vrijdagmiddag het nieuws bereikte dat de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) Gangreen 1 - Black Venus voor de vrienden - van Jef Geeraerts uit de canon had geschrapt (DS 27 juni), had ik hem er net ingezet.

De Vlaamse Canon, die ik samen met de vrolijke vijftiger Geert Stadeus aan het schrijven ben, is een poging tot encyclopedie over onze cultuurgeschiedenis, onze (on)hebbelijkheden en, in retrospect, belachelijk veel gastronomie. Het is een fijne kruisbestuiving: Geert houdt het boek boeiend voor millennials, ik maak dat ook de traditionele Davidsfonds-lezer mee is.

Een mens moest iets doen tijdens de lockdown, en we dachten: laten we die Vlaamse canon snel samenstellen vóór de Vlaamse regering er mee weg is. Dan zijn we tenminste zeker dat er ook nog wat te lachen valt. En dat Sergio Quisquater zijn terechte plaats krijgt tussen ons cultuurhistorisch erfgoed. Enfin, de eerlijkheid gebiedt te zeggen: we hadden ook nog iets nodig bij de Q.

'Vuile Jef'

Hoe dan ook, deze verwarrende tijden waarin alles KANTL't zijn bijzonder boeiend voor canon-samenstellers, die, als ze hun taak enigszins serieus nemen, toch een zekere eeuwigheidswaarde nastreven. Toen ik bijvoorbeeld aan het lemma over Urbanus wou beginnen, zat mijn jeugdidoel zich in De afspraak net belachelijk te maken met standpunten die je op een familiebarbecue hoort na een fles rosé te veel. Goed, Urbanus kon daar niks aan doen, dat is gewoon de baseline van De afspraak.

Net toen ik me afvroeg hoe we onze mannelijke bias konden omzeilen, moesten we dankzij de geweldige research van Meer vrouw op straat (Canvas) niet langer een vrouw betrekken in ons schrijversteam. Toen Vlaams-nationalisten onlangs op de bres stonden voor het standbeeld van de Franstalige koning Leopold II, voor wie ze 'hun zwarte broeders in den Congo' in 1885 nog hebben gewaarschuwd, was ik helemaal in de war. En toen ik net mijn lemma over Jef Geeraerts had afgerond, zwierde de KANTL hem dus pardoes uit de serieuze canon.

Gelukkig nemen wij onze taak niet al te serieus. Als je opzet niet wetenschappelijk, niet exhaustief, niet ideologisch, niet definitief en niet al te duur is, dan is zo'n canon samenstellen niet meer of minder dan een daad van liefde. En de liefde van deze blanke-, excuus, witte middenklasse mannen voor Jef Geeraerts was groot genoeg om hem er in te zetten. Black Venus Matters!

Wie overigens beweert dat Jef Geeraerts het kolonialisme verheerlijkt, denkt allicht ook dat 1984 een promocampagne is voor dictaturen en een pleidooi voor meer camera's op straat. Black Venus is één gulp lillende levenslust. Als het in het Engels zou zijn geschreven, zou het naast On the road van Jack Kerouac staan op het schap 'klassiekers'.

Toen ik het leerde kennen, was het in de katholieke plattelandsgemeente waarin ik ben opgegroeid nog altijd een verboden boek. Het lag te beschimmelen in het nachtkastje van mijn opa, omdat mijn oma niet mocht weten dat hij iets van 'Vuile Jef' las. Dat had toen nog niks met racisme te maken. Geil worden was gewoon geen goed idee, er waren al kinderen genoeg.

Alleen een sokkel

Ik researchte het lemma over Jef Geeraerts, terwijl de identitaire strijd rond ons gedeelde koloniale verleden volop was losgebarsten en ik me vanwege mijn witheid oncomfortabel moest voelen. Toen het stukje na veel wikken en wegen klaar was, wees mijn coauteur me er fijntjes op dat 's mans rijke literaire carrière gereduceerd was tot een voetnoot in een stuk dat voornamelijk over Congo ging. In onze canon is Jef Geeraerts nu gedegradeerd tot sokkel waarop het niet zo fraaie beeld van ons koloniale verleden staat. Dat voelde zo oncomfortabel aan, dat ik me intussen weer comfortabel voel.

Toen Arnon Grunberg, een meneer uit een andere canon, zich eerder dit jaar op de Nationale Dodenherdenking in Nederland afvroeg wat het nut is van herdenken, sprak hij de profetische woorden: 'Het is vaak de onwrikbare eigen identiteit, de weigering er speels mee om te gaan die ertoe leidt dat de ander als een volstrekt vreemde en een absolute vijand wordt gezien' (DS 9 mei). Die uitspraak sloeg natuurlijk op de nazi's, maar in mijn zeer inclusieve wereldbeeld is die van toepassing op alle mensen, van Vlaams-nationalisten tot de hedendaagse beeldenstormers. Laten we speels omspringen met ons gedeelde verleden. Er is al genoeg miserie in de wereld.

Nu zegt de KANTL zelf dat de literaire canon 'duidelijk maakt welke teksten door het literaire veld in Vlaanderen als essentiële Nederlandstalige literatuur worden beschouwd'. Daarmee is de nagedachtenis van Jef Geeraerts in ieder geval gered: over een paar jaar staat onze Vlaamse canon ongetwijfeld ook in die lijst, en kunnen latere generaties via een omweg toch Black Venus leren kennen. Wij zijn de Black Lives Matter-beweging alleszins dankbaar dat ze het identitaire weer op de agenda heeft gezet in een jaar waarin we het alleen over corona zouden hebben. Dat zal goed zijn voor de verkoop.

Stijn Van der Stockt